

osoby bezprávně byli napadeni, mohou za tím účelem, aby dalším urážkám zabránili, užiti zbraně jím příslušející, avšak toliko na místě a jen potud, pokud toho nutnost nevyhnutelně vyžaduje a jiným způsobem další urážky zameziti nelze (§ 114 lit. *d* voj. tr. z.).

Z těchto obmezení plyne, že odůvodněný útok na čest, ku př. výtku podvodu důstojníku nesprávně hrajícímu, útok na čest osoby třetí, nutnou obranu vylučuje; rovněž, dá-li se ten, kdo důstojníka urazil, hned na to na útěk nebo jinak v dalších urážkách ustane, nelze pak proti němu o nutné obraně mluvit. Rovněž nesmí jej důstojník odvoláváje se snad na nutnou obranu stíhati, nebo užiti jiné zbraně než služební a i v tom nesmí meze nutné obrany překročiti, ku př. jestliže by byl postačil pouhý pohyb ruky, nesmí zbraně vůbec užiti anebo bezbranného již poraniti, neboť v tom slušelo by pak spatřovati trestný skutek proti tělesné bezpečnosti nebo proti bezpečnosti cti.

Při tom však nelze přehlednouti, že uraženému z pravidla nebude možno všechny okolnosti řádně uvážiti a jen nejmírnějších kroků užiti, tak že i tu vykročení z mezí nutné obrany snadno se přihodí. Byť i § 3 lit. *g* voj. tr. zák. vykročení z mezí nutné obrany, stalo-li se z bázně, poděšení nebo leknutí, prohlásil za pouhý čin kulposní mírnějšímu trestu podléhající toliko při obecné nutné obraně (při útoku na tělo, život, svobodu a jmění), sluší zajisté předpisu tohoto obdobně užiti i v tomto případě, jelikož dle tradic důstojnického sboru, jež i voj. tr. zákon respektuje, jest čest nejvyšším jeho právním statkem a vzhledem k platnému dříve § 303 voj. tr. z. ujalo se v kruzích vojenských přesvědčení, že důstojník, který by útok na čest svou vojenskou nechal bez trestu, z důstojnického sboru má býti vyloučen.

Obrana nutná.

I. Pojem a druhy.

Nutná obrana jest onen stav, ve kterém někdo vykoná čin trestní jen za tím účelem, aby jím odvrátil bezprávný útok cizí.

Trestní zákon rozeznává:

1. mezi spravedlivou a nespravedlivou nutnou obranou. Jen prvá jest nutnou obranou ve smyslu § 2 tr. z. a důvodem beztrestnosti při zločinech, kdežto nespravedlivé obrany, tedy oné obrany, které scházejí zákonné známky, nesmí si soudce všimati.

2. Avšak i při spravedlivé nutné obraně jest rozeznávati mezi nutnou obranou, která se v mezích zákona pohybuje, tedy onou, která se na nutné hájení obmezuje (§ 2 tr. z.), a mezi obranou, při níž meze takového nutné hájení přestoupeny byly, ať ze strachu, bázně nebo leknutí. Ač oba tyto druhy nutné obrany ve smyslu zákona spravedlivými nutnými obranami jsou, rozeznávají se obě přece tím, že první druh trestnost vylučuje, tvoří tedy absolutní důvod beztrestnosti, druhý druh naproti tomu jest jen relativním důvodem beztrestnosti závislým na tom, zda přestoupení mezí nutné obrany, které se z nedbalosti (culpa) stalo, není trestné dle § 335, 431 tr. z.

II. Náležitosti nutné obrany.

1. Nutná obrana předpokládá nouzi v tom smyslu, že napadenému kromě sebeobrany nezbývá žádný jiný prostředek, aby se před útokem ochránil; při tom jest postavení toho, kdo se v nutné obraně nalezal, tak posuzovati, jak on sám na ni pohlížel; o nutné obraně nemůže býti řeči

a nutná obrana jest vyloučena, jestliže útěk nebo přivolání úřední moci možné jest a ten, kdo sáhl k nutné obraně, o tom věděl.

2. Nutná obrana vyhledává útok bezprávný; pouhá obava, že útok bude podniknut, nestačí k odůvodnění nutné obrany; neboť toliko proti skutečnému nikoli však domnělému nebo snad jen předpokládanému nebo obávanému útoku jest třeba obrany. Stačí, když útočník zaujme toliko výhrožné postavení, když po nebezpečné zbrani sahnul, nebo jsou-li tu takové okolnosti, které připouštějí, že může okamžitě zlo, jímž bylo vyhrožováno, nastati. I slovné výhrůžky mohou tvořiti útok, jsou-li spojeny s nebezpečím, že budou okamžitě provedeny (rozh. ze dne 8. června 1883 č. 3385). Nespravedlivost útoku není tím vyloučena, že napadený útok sám vyvolal (rozh. ze dne 30. dubna 1887 č. 3232, sb. 1055). Nutnou obranu nelze vyloučiti proto, že napadený se o útěk nepokusil, když útok byl tak bezprostředný a náhlý, že napadanému nezbývalo ani času k rozmyslení (rozh. ze dne 14. února 1879 č. 12755). Samo s sebou se rozumí, že nutná obrana nemá místa proti výkonům úředním, pokud předseberou je příslušné orgány v oboru jim přikázaném a pokud úkony ty formálně právu se nepříčí. Nelze tudíž násilný odpor proti výkonu vrchnostenského rozkazu práva držitelova rušícímu omluviti právem sebeobranou dle § 344 o. o. z. (rozh. ze dne 1. února 1889 č. 13855 sb. č. 1243).

3. Nutná obrana počíná, jakmile bezprávný útok počal, a bezprostředně hrozí; trvá pak potud, pokud útok trvá, třeba by již zločin právnický byl dokonán, pročež má i nutná obrana místa proti zloději s ukradenou věcí prchajícímu.

4. Nutná obrana jest přípustna proti útoku na život, svobodu nebo jmění pachatelovo nebo osob jiných. Ohledně útoku na jmění hájí se náhled, že nutná obrana vztahuje se na ochranu nemovitých statků, dle jiných opět na ochranu nenahraditelných statků, avšak oba názory jsou nesprávné, poněvadž nutná obrana musí se připustiti při všech právech majetkových ať jsou velkého nebo malého rozměru; naproti tomu připouštějí také některé trestní zákony nutnou obranu proti útokům na čest. Rakouský trestní zákon vylučuje nutnou obranu cti, výjma útok na čest pohlavní ku př. při násilném smilstvu nebo sprznění (ohledně cti vojenské viz čl. Obrana cti vojenské).

5. Napadený smí použiti toliko obrany nutné t. j. nesmí ve své obraně dále jíti, než pokud jí k odražení útoku třeba jest. Proto je napadený za následky své obrany zodpovědným, jestliže této potřebí nebylo, poněvadž se mohl snadno a bez nebezpečení útoku útekem vyhnouti (rozh. ze dne 28. února 1880 č. 13364, č. sb. 233).

5. Překročení mezí nutné obrany (exces): Míra nutné obrany má býti přiměřena ke způsobu útoku. Proti zloději, který s ukradenou věcí utíká, lze užiti nutné obrany, avšak jen potud, pokud se zdráhá ukradenou věc vydati; není však dovoleno ho zabiti, není-li život majitelů v nebezpečí. Přestoupí-li se meze z jiných důvodů, než jen z poděšení, strachu nebo leknutí, jako ze msty, zlomyslnosti a p., není tu spravedlivé nutné obrany. Proti útoku již ukončenému nesmí se použiti nutné obrany. Zlým nakládáním ve smyslu § 496 tr. z. není odůvodněna nutná obrana. Překročil-li kdo meze nutné obrany ze zlosti, nemůže se na § 2 lit. g. tr. z. odvolávati (rozh. ze dne 26. února 1887, č. 15356 č. sb. 1032). Překročení mezí nutné obrany, které se nestalo z poděšení, strachu nebo

leknutí, nevylučuje přičtení zločinu (roz. ze dne 13. února 1888 č. 13136 sb. č. 1124). Exces z poděšení jest trestným dle § 335 a 431 tr. z. jen potud, pokud z okolností jest patrné, že povinná pozornost a rozvaha způsobem zaviněným zanedbána byla (roz. ze dne 19. prosince 1888 č. 13594).

III. Zvláštními zákonnými předpisy dovoleno jest jistým orgánům služby veřejné v případě spravedlivé nutné obrany použití zbraně. K těmto orgánům náležejí:

1. Četnictvo (§ 12 zák. ze dne 25. prosince 1894 č. 1 ř. z. z r. 1895).

2. Stráž bezpečnostní (§ 29 organisace úřadů pol. ze dne 10. července 1850, nejv. rozh. ze dne 21. července 1860 č. 5376).

3. Stráž vojenská (voj. regl., nejv. roz. ze dne 20. června 1886, oběž. říš. min. války ze dne 2. července 1886 č. 2839).

4. Ozbrojená moc (služ. ř. voj., nejv. roz. ze dne 20. června 1886, oběž. nař. říš. min. války ze dne 2. července 1886 č. 2839).

5. Stráž finanční (dv. d. ze dne 8. února 1846 pol. sb. z. č. 74 sv. 21. a sb. z. ř. č. 927; a dv. d. ze dne 12. března 1847 sb. z. č. 1054)

6. Personál lesnický (§ 3 výn. ze dne 3. ledna 1849 č. 67; § 54 les. zák. ze dne 3. prosince 1852 č. 250 a § 3. min. nař. ze dne 2. ledna 1854 č. 4 ř. z.).

7. Personál honební (§ 3 min. nař. ze dne 2. ledna 1854 č. 4 ř. z.).

8. Přísežní hlídači polní (§ 10 min. nař. ze dne 30. ledna 1860 č. 28 ř. z.).

Obrana zemská (zeměbrana, mořebrana).

I. Účel a pojem.

Obrana zemská jsouc částí ozbrojené moci slouží ve válce k podpoře vojska a vnitřní obraně země, v míru výjimečně též k udržení pořádku a bezpečnosti uvnitř. Zeměbrany, vyjímajíc zemské střelce v Tyrolsku a Vorarlbersku, lze v případě války výjimkou užiti i mimo území království a zemí v říšské radě zastoupených, jest však k tomu třeba zvláštního říšského zákona, leč že by bylo nebezpečí v prodlení, v kterémžto případě může příslušné nařízení vydati císař sám za spoluzodpovědnosti vlády, avšak toto nařízení musí pak k dodatečnému schválení říšské radě býti předloženo. Zemských střelců v Tyrolsku a Vorarlbersku zásadně mimo zemské hranice lze užiti jen potud, pokud toho vyžadují místní poměry pomezí a strategická obrana obou těchto zemí. Jestliže by ve válce Tyroly a Vorarlbersko nebyly bezprostředně ohroženy, avšak pokud by toho vyžadoval zájem celé říše, může výjimečně naříditi císař užiti zemských střelců mimo zemí avšak k nařízení takovému musí zemský sněm svoliti resp. v případě nebezpečí v prodlení musí mu býti dodatečně ke schválení sděleno.

II. Zákonné upravení zeměbrany.

Pro zeměbranu vytkl branný zákon ze dne 11. dubna 1889 č. 41 ř. z. řadu zásadních ustanovení, zejména o povinnosti a době služební a o vstupu do zeměbrany, jimž podrobnějšího provedení dostalo se zákonem ze dne 24. května 1883 č. 87 ř. z. Nařízení min. zem. obrany ze dne 20. února 1891 č. 23 ř. z. obsahuje předpisy o evidenci zeměbrany a zákonem ze